

Justitiedepartementet
103 33 Stockholm
Sverige

Beredningsdatum
2016-11-09

Magnus Lundberg
+46725776761
magnus.lundberg@tco.se

Hur står det till med den personliga integriteten? (SOU 2016:41)

Ju2016/04398/L6

TCO har tagit del av Integritetskommitténs (kommitténs) delbetänkande Hur står det till med den personliga integriteten? (SOU 2016:41). TCO är i huvudsak positivt till utredningen, och ger kommentarer och synpunkter på de förslag eller bedömningar som är av särskilt intresse för TCO. Yttrandet följer utredningens disposition.

7 Skolan

7.7 Kommitténs samlade bedömning av området

Kommitténs analys visar att det på skolans område finns brister avseende integritetsfrågor. Skolans verksamhet har digitaliserats i relativt snabb hastighet och digitalisering pågår för fullt, vilket medför fördelar men har också lett till ökade risker utifrån integritetsaspekter. Det är viktigt att skolhuvudmän tar de risker som utredningen visar på yttersta allvar och vidtar adekvata åtgärder för att rätta till dessa brister. TCO anser att det i den fortsatta utredningen bör undersökas om det krävs ytterligare åtgärder för att stödja skolhuvudmän i det arbete som de behöver göra för att säkerställa elevers och barns rätt till personlig integritet.

8 Arbetslivet

8.10 Kommitténs samlade bedömning av området

TCO delar i stor utsträckning kommitténs sammanfattande bild av de risker för den personliga integriteten som finns på arbetslivets område. TCO delar kommitténs uppfattning om att det föreligger en allvarlig risk för den personliga integriteten vad gäller frågorna om positionering och annan övervakning av aktiviteter och beteenden samt kameraövervakning, men vill också framhålla att även risken för den personliga integriteten när vårdgivare ska tillhandahålla såväl hälso- och sjukvård som personaladministrativa tjänster bör betraktas som allvarlig. Som kommittén anför kan det uppstå en

sammanblandning av en vårdgivares olika roller när samma vårdgivare tillhandahåller både hälso- och sjukvård och personaladministrativa tjänster och att arbetsgivare som en följd därav kan få tillgång till uppgifter som omfattas av tystnadsplikt.

Risken att uppgifter som omfattas av tystnadsplikt, exempelvis uppgifter om hälsotillstånd och eventuella sjukdomar, lämnas vidare till en arbetsgivare utgör en allvarlig risk för den personliga integriteten mot bakgrund av att konsekvenserna för den enskilda kan bli stora i den händelse att uppgifter som omfattas av tystnadsplikt röjs.

TCO anser också att frågan om hur arbetsgivare rent generellt handskas med överskottsinformation är viktig.

TCO delar kommitténs bild av risken för ändamålsglidningar när arbetsgivare digitalt hanterar uppgifter om arbetstagare som ett tydligt och problematiskt fenomen som gäller generellt inom arbetslivet. TCO instämmer också i kommitténs konstaterande att Datainspektionens praxis har varit relativt tillåtande inför ändamålsglidningar inom arbetslivet.

TCO instämmer i kommitténs bedömning att ett särskilt regelverk för integritetsskydd i arbetslivet skulle medföra att det blir lättare för parterna att förstå hur regelverket ska tillämpas i arbetslivet. TCO anser det nödvändigt att skyddet för den personliga integriteten i arbetslivet förstärks och att integritetsskyddet regleras i lagstiftning.

TCO anser att en särskild lagstiftning om personlig integritet i arbetslivet skulle medföra tydlighet och transparens samt medföra minskade personberoende bedömningar och avvägningar. Så länge ett särskilt regelverk saknas på området föreligger en risk för ytterligare förskjutning av styrkeförhållandena mellan arbetsgivare och arbetstagare.

TCO delar kommitténs uppfattning att ny teknik och nya arbetsätt ökar möjligheterna att kartlägga och övervaka arbetstagare på ett mycket närgånget och detaljerat sätt samt innebär risk för en ökande och oönskad sammanblandning av arbetstagarnas privatliv och arbetsliv.

Med vissa tillägg och synpunkter har TCO tillstyrkt flera av de tidigare utredningar som behandlat frågan om integritet i arbetslivet, bl.a. SOU 2009:44 och SOU 2014:48. TCO vill dock påpeka att utvecklingen av ny teknik under de senaste åren gör att regeringen bör överväga att utreda vissa delar av frågan om integritet i arbetslivet på nytt; kommittén nämner t.ex. molntjänster hos externa leverantörer, som inte behandlats i 2009 års utredning.

Behovet av lagstiftning är stort, och TCO uppmanar därför regeringen att skyndsamt lägga fram ett lagförslag om integritetsskydd för arbetstagare och registerutdrag i arbetslivet.

9 Hälso- och sjukvård och välfärdsteknik inom socialtjänst

9.7 Kommitténs samlade bedömning av området

TCO instämmer i kommitténs bedömning att det föreligger allvarliga risker för den personliga integriteten i samband med hantering av personuppgifter inom hälso- och sjukvården.

När frågor om integritet i hälso- och sjukvården diskuteras framställs det ofta som att högt integritetsskydd står i motsatsförhållande till hög patientsäkerhet, dvs. vill man ha hög patientsäkerhet måste man ge avkall på integritetsskydd. TCO vill invända mot denna uppfattning. Det går mycket väl att kombinera krav på hög nivå av personlig integritet och hög nivå på patientsäkerhet.

När det gäller befintligt regelverk håller TCO med om att det är anmärkningsvärt att patientdatalagen ännu inte implementerats fullt. Socialstyrelsen har också funnit brister i efterlevnaden av föreskrifter och allmänna råd (SOSFS 2008:14) om informationshantering och journalföring i hälso- och sjukvården. Detta har lett till skärpta krav på bl.a. informationssäkerhet i nya föreskrifter och allmänna råd som börjar gälla den 1 mars 2017 (HSLFS-FS 2016:40). Det återstår att se om dessa nya regler leder till säkrare hantering av personuppgifter.

TCOs medlemsförbund Vårdförbundet var positivt till många av de förslag som togs fram av utredningen om rätt information i vård och omsorg (SOU 2014:23). Förbundet var däremot kritiskt till vissa av förslagen utifrån att de inte i tillräcklig utsträckning beaktade integritetsskydd för patienterna. Frågan om patientens samtycke för exempelvis sammanhållen journalföring är av central betydelse för integritetsskyddet. Om, och när, förslagen blir verklighet är det absolut nödvändigt med omfattande utbildnings- och informationsinsatser för att de nya reglerna ska kunna implementeras i enlighet med betänkandets intentioner.

Kommittén tar särskilt upp problematiken med dataintrång i vården. Enligt TCOs medlemsförbund Vårdförbundet förefaller förekomsten av dataintrång inte minska, utan snarare att problemet verkar öka, vilket är problematiskt. En del av ökningen kan troligen förklaras av att vårdgivarna blivit bättre på att göra loggkontroller, men detta kan inte vara den enda förklaringen. En stor risk med dataintrång är att det kan leda till minskat förtroende för hur vården hanterar känslig information och att allt fler spärrar sina uppgifter. Detta kan i sin tur

leda till sämre patientsäkerhet för dem som spärrat sina uppgifter. Det är angeläget att det vidtas effektiva åtgärder för att förhindra förekomsten av dataintrång. Åtgärderna kan bestå av informations- och utbildningsinsatser, men vårdgivarna behöver också skärpa sina behörighetssystem och begränsa behörigheterna till vad som behövs för att hälso- och sjukvårdspersonal ska kunna fullgöra sina arbetsuppgifter.

Del V, Kommitténs förslag

TCO delar kommitténs bedömning i 23.5 att de skadeståndsrättsliga och straffrättsliga sanktionssystemen inte har fått den kompensatoriska eller preventiva effekt som lagstiftaren eftersträvat. Därför saknar TCO förslag som syftar till att åtgärda detta och skärpa de skadeståndsrättsliga och straffrättsliga sanktionssystemen.

24 Förslag om ökad information till regering och riksdag

TCO tillstyrker kommitténs förslag om att utvidga Datainspektionens uppdrag till att även omfatta de legala förutsättningarna för integritetsskyddet och att göra en analys av utvecklingen samt att Datainspektionen ges uppdrag att årligen till regeringen lämna en redovisning om utvecklingen inom området.

TCO tillstyrker också förslaget om att regeringen i en årlig skrivelse till riksdagen ska informera om utvecklingen och det aktuella tillståndet när det gäller frågor som rör personlig integritet, informationsteknik och de legala förutsättningarna för integritetsskyddet.

För att kunna utföra det utvidgade uppdraget anser TCO att Datainspektionen bör få ökade resurser i enlighet med kommitténs bedömning.

TCO vill dock påpeka att kommittén, som en del av uppföljningen till Integritetsskyddskommitténs slutbetänkande Skyddet för den personliga integriteten (SOU 2008:3), enligt direktiven också skulle utreda behovet av att inrätta ett integritetsskyddsråd med ett brett uppdrag att vaka över integritetsskyddet i sin helhet.

Enligt Integritetsskyddskommittén skulle behovet av ett sådant organ vara mindre angeläget, om det visade sig att statsmakterna skulle ta fasta på Integritetsskyddskommittén kritiska genomgång av regelverket och förslag till lagstiftning. Som kommittén konstaterar var det i sammanhanget mest betydelsefulla förslaget från Integritetsskyddskommittén den nya bestämmelsen i 2 kap. 6 § andra stycket regeringsformen, som innebär ett förbud för lag-

stiftaren att vidta åtgärder som innebär betydande intrång i den personliga integriteten, såvida inte begränsningarna görs i form av lagstiftning som är underkastad det i regeringsformen särskilt föreskrivna förfarandet vid rättighetsbegränsande lagstiftning.

TCO anser inte att kommittén närmare motiverat sitt konstaterande att det inte bör inrättas något nytt integritetsskyddsorgan med huvuduppgift att verka för en säkrare avvägning av motstående intressen i lagstiftningen, särskilt som kommittén också anger att arbetet med att följa upp effekterna av ändringen i regeringsformen inte är avslutat. TCO anser därför att kommittén i det fortsatta arbetet med att följa upp effekterna i lagstiftningsarbetet till följd av förstärkningen av grundlagsskyddet för den personliga integriteten som genomfördes år 2011 också bör utreda behovet av att inrätta ett integritetsskyddsråd.

TCO vill slutligen påpeka att ett utökat skydd för den personliga integriteten i vissa fall kan innebära inskränkningar av yttrandefriheten; detta är t.ex. fallet vid begränsningar av vilka typer av uttalanden som ska vara straffbara på internet. Det är därför viktigt att ett utökat skydd för den personliga integriteten också vägs mot eventuella inskränkningar i yttrandefriheten. Sådana avvägningar saknas i kommitténs delbetänkande.

Eva Nordmark

Ordförande

Magnus Lundberg

Jurist